

BØRGE HAAHR ANDERSEN

Om vagabonder, hyrder og engle

31 eftertanker til advents- og juletiden

BØRGE HAAHR ANDERSEN

Om vagabonder, hyrder og engle

31 eftertanker til advents- og juletiden

Indledning

Jeg fik Bibelen på hjernen, da jeg var barn. Det havde en lang række årsager. Jeg er så gammel, at folkeskolens tilknytning til kirken ikke var afskaffet, da jeg voksede op. Så jeg lærte bibelhistorie fire dage om ugen de første syv år i skolen. Dertil kom søndagsskolen, som jeg begyndte i, før mine ben kunne nå jorden, når jeg sad på bænken i missionshuset. Derudover kom juniorkreds og lejre. Sidst, men ikke mindst: Bibelens ord blev serveret morgen, middag og aften i mit barndomshjem med en regelmæssighed, som var på niveau med de strengeste munkeordeners tidebønner.

Så jeg var allerede som barn ret så bibelkyndig. Det var faktisk ikke til at undgå, at bibelcitater poppede op i tide og utide. Der var også kerneord, som fik nedslag i mit sind. Eller gik til hjertet, som det hed dengang med et bibelsk udtryk. Når jeg engang skal dø, vil jeg dø med bibelcitater på læben. Og bliver jeg dement – og det har jeg en vis arvelig disposition for – vil bibelcitater være noget af det sidste, der slettes i hukommelsen. Bibelen gik også tidligt i blodet på mig og ud i hænder og fødder, sådan at en nødlidende i skolen eller på vejen måtte hjælpes, fordi det

er vanskeligere at gå forbi, når man kender lignelsen om den barmhjertige samaritaner.

Denne bog er blevet til, fordi "hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med", for nu at nævne et andet bibelcitater. Jeg har brugt mit arbejdsliv på at øse af, hvad der blev hældt ind i hjernen og hjertet og kroppen som barn og ung. Jeg ser det som et beskedent forsøg på en slags tilbagebetaling af det, som mange gæve mennesker i årenes løb har givet mig. Vores travle tid har fået sværere ved den ro og eftertanke, som var i min barndom og ungdom. Måske kan en daglig læsning af mine små stykker blive en modkultur til travlhed og overfladiskhed. Det er aldrig til at vide, hvad bibelcitater og bibelrefleksioner kan føre til.

Min far satte pris på, at en andagt ikke blev for lang. Min svigermor roste dem, som kunne sige noget godt, men især, hvis det fik ende igen. Til ære for to i min familie, som i dag ligger på kirkegården, har jeg begrænset mig til forholdsvis korte stykker.

God læselyst.

1 • Herren kommer – en dag, vi ikke venter

(LUK 12,46)

Bortset fra nogle ganske få undtagelser har jeg altid set på mig selv som særdeles velopdragen. Ud over et par forældre af den gamle skole var jeg velsignet med fire ældre søskende, som anså det for en pligt at afrette den yngste i flokken. Virkemidlerne var for mine brødre drillier, og for mine søstre var det skænderier og formaninger. Alt dette gjorde, at det simpelt hen var for besværligt at undlade at vaske hænder forud for et måltid eller komme ind til køkkenbordet med komøg på knæene. Svarede jeg igen – og den trang kunne gribe mig – kunne en rømmen fra min far bringe mig til tavshed. Søskende- og forældrekærlighed var der også, men i eftertankens lys måske for lidt udtalt.

Det er derfor i strid med min opdragelse at indlede med at fornærme min læser, som har foretaget den investering at sætte sig til rette for at læse. Selv om min far har været død i mange år, så rømmer han sig fra enden af køkkenbordet, og jeg dukker hovedet for ikke at møde hans blik. Man skal ikke starte med at fornærme de læsere, der gæster ens tanker. Men nu har jeg tænkt – 64 år gammel – at indlede et forsinket teenageoprør og være lidt uopdragen. Min påstand er, at 99 % af den danske be-

folkning har glemt en anstændig juleforberedelse og statistikken siger, at du, min læser, måske er én af dem.

Ifølge min søndagsskolelærdom var det Himlens konge, som drog til verden i skikkelse af et nyfødt barn i Betlehem julenat. Mindre kunne ret og slet ikke gøre det, hvis verden skulle på ret kurs igen. I kirken valgte man engang i oldkirken at bruge fire uger på forberedelsestiden. Det var eftertankens tid. Bodens tid. Mellem 21 og 27 dage skulle man bruge på at tænke over, hvorfor det skulle være nødvendigt, at Gud kom i menneskeskikkelse til verden. Adventssalmer med en vis alder har denne alvor over sig. Men den danske befolkning, inklusiv den del, der går i kirke, har i det store og hele glemt alvoren. Jeg gentager lige pointen: Det danske folk har glemt en anstændig juleforberedelse. Undskyld fornærmelsen og undskyld far. Men det har de altså! Og måske er du – og jeg – en del af flertallet. Måske sidder vi i det forkerte tog, og tiden er kommet til at skifte tog og skifte retning.

2 • Når hjertet sløves af dagliglivets bekymringer

(LUK 21,34)

I min barndom var vi måske lidt bedre til det, end danskerne er i dag. I stald og køkken var man optaget af at blive klar til jul. Bønderne forberedte sig på en arbejdspause i juledagene og halvhelligdagene mellem jul og helligtrekonger. Dagene var forbundet med julefejring, julesange og salmer, familiebesøg og en indskrænkning af arbejdet i stalden til det mest nødvendige. Vi modtog i november et flot julekatalog fra Daells Varehus. Deres børneafdeling havde umådelig interessante sider i kataloget. Den lokale købstad, Skjern, var også julepyntet, og min far var en anelse forarget over det spild af lys og glimmer. Men vi var jo ikke forpligtet på at spilde vores tid på at glo på pyntede ruder.

I løbet af de sidste halvtreds år har forbrugsjulen udviklet sig til et orgie af mad og drikke og gaver. I praksis betyder det, at danskere løber stærkt hele året, men ekstra stærkt i julemåneden. Juleafslutninger, julefrokoster, julesamlinger for børn og forældre og så videre, alt sammen kombineret med masser af mad og drikke og gaver. Til gengæld er julens udstrækning blevet indskrænket til juleaften og juledag, og så er der ellers gået januarudsalg og familiehygge i resten af julen.

Jeg lærte på HF på Vestjysk Gymnasium i Tarm fra 1974-76 en række ord, som jeg næsten havde glemt, men som meget dækkende beskriver udviklingen. I de år var ungdomsoprøret for alvor kommet til Vestjylland. Sømandstrøjerne nåede ned over bagdelen, drengenes hår ned til skuldrene. Og de venstreorienterede politiske partier til venstre for SF havde vind i sejlene. Danmark var styret af storkapitalen og markedskræfternes frie spil. Håbet var det klasseløse samfund, men undervejs var revolutionen nødvendig. Det marxistiske samfund havde ikke megen forståelse for en gammeldags gudstroende sjæl som mig, så jeg forberedte mig på en fremtid i fængsel på linje med det, jeg hørte fra Østeuropa.

Siden dengang er Berlinmuren faldet. Det marxistiske samfund er forsvundet som en luftig drøm. Men storkapitalen og markedskræfterne driver som aldrig før rovdrift på det danske samfund. Vi er i deres vold som aldrig før.

3 • Den rige tåbe – spis, drik og vær glad

(LUK 12,19)

Vi er blevet bundet og fanget i vores kultur, sådan at alle årets tolv måneder, men i særdeleshed december, er blevet præget af forbrug, mad, drikke og indimellem også seksuel utroskab. At skrive det, som det er, synes jeg, er svært. Jeg lyder måske som en knotten gammel mand, der ikke vil lege med.

Men det er jo sandt. Jeg har siddet med dem – ofrene for december måneds brutalitet. Dem, som har forkøbt sig, forspist sig eller måske forløbet sig til julefrokosten og sidder tilbage med dårlig samvittighed, med ondt i pengepungen og måske også med ondt i familien. Desuden er der den procentdel, som over tid vænnede sig til at spise for meget mad eller drikke for mange øl, og som efter 10-15 daglige øl gik til bunds i misbrug. Jeg har begravet alt for mange alt for unge. De havde fået studentereksamen og var kørt i stilling til et lovende liv. Men de blev fanget af deres misbrug, sådan at hele deres liv til sidst var et fængsel. Så er der de fattige – dem, der er tilskuere til forbrugsræset. De ensomme. Nogle fordi de ikke har nære pårørende. Andre fordi de har ondt i familien og lever med brudte relationer.

Den danske julemåned er for de unge, de rige, de smukke. Det er i det mindste dem, der afbildes i reklamerne. Dem, der altid vågner hver morgen med et smil på læben. Dem, som livet er lykkedes for. Julemånedens har det brutale over sig, at den deler befolkningen i vindere og tabere. Nogle har ikke familie. Nogle har ikke råd. Nogle har mistet deres nærmeste ven siden sidste jul.

Selv vinderne kan hurtigt blive tabere. Anden juledag topper listen over anmeldelser af husspektakler, og efter nytår følger skilsmisserne og den samvittighedsløse kamp om børnene, hunden, bilen og båden. Der har ikke været krig i Danmark siden elleve år før min fødsel. Men der råder en borgerkrig ude i de små hjem. En krig har aldrig vindere, lærte jeg i min venstreorienterede ungdom. Det var dengang, der var et billede på kollegieværelserne af en dinosaur med teksten. *Uddød. For meget panser. For lidt hjerne.* Det gælder også den borgerkrig, som hænger bag parcelhusenes og lejlighedernes smukke facade. Der er ikke vindere. Kun tabere.

Derfor vil jeg gerne være med til at skabe en modkultur, et alternativ til forbrugsjulen. Jeg vil kalde til eftertanke og til langsomhed. Ligesom ham Johannes Døber, der fra gammel tid har været en hovedperson i adventstiden. Eller rettere: den centrale biperson. Hovedpersonen er stadig Himlens konge, der blev et fattigt barn i Betlehem. Men Johannes Døber er dagsaktuel som aldrig før.

4 ● Johannes Døber: Øgleyngel

(LUK 3,7)

Hvis Johannes Døber havde levet i dag, ville man have halshugget ham. Eller landsforvist ham til den landsby i Finland, hvor julemanden måske stammer fra. Eller hvis julemandens postnummer er i Grønland, så kunne det måske også være afsides nok. Det vigtigste ville være at lukke munden på ham.

For Johannes Døber ville ikke lave et velsignelsesritual, da Herodes Antipas havde valgt at leve i et ægteskabslignende forhold med sin brors hustru. I stedet gav han ham en offentlig tilrettevisning, og det var nogenlunde lige så klogt, som hvis en nordkoreaner offentligt ville påtale den store leder, Kim Jong-Uns personlige moral. Johannes Døber var et sandhedsvidne. En ener, som ikke passede i nogen af de kasser, der eksisterede i datidens samfund. Der var orden på det dengang med fire grupperinger: essenerne, farisæerne, saddukæerne og zeloterne – dvs. eneboerne, de højreligiøse, de romervenlige og frihedskæmperne. Men Johannes var helt sin egen. Han provokerede alle med radikaliteten i sine ord og har været en provokation for verden lige siden.

Nogle anså ham for at være Guds profet og var begejstrede over, at den profetløse tid på knap 400 år var forbi. Andre betragtede ham som en falsk profet, en folkeforfører, som rev folk med sig ved sine talegaver, men hvis budskab var farligt og forførende.

Johannes' budskab er for så vidt meget enkelt. Han sagde, at når der er så megen ondskab i verden, så har det sin kilde i det enkelte menneskes indre ondskab. Derfor er ingen værdig til at møde Messias, kongen, som Gud vil sende som redning til verden. Det hjælper ikke at gøre overfladen præsentabel, for Messias ser og gennemskuer alt. Der er kun én mulighed, nemlig at lægge sig fladt ned og indrømme: Det er min skyld. Den angrende kan møde Messias med fred.

Hvis Johannes skulle udtale sig om den danske jul, ville han ikke som julemanden give gaver til de søde børn. Han ville sige: Problemet er ikke storkapitalen eller markedskræfterne. Problemet er dig og mig. Du og jeg er skyldige.